

Lichtenberger, Elizabeth O., Mather, Nancy, Kaufman, Nadeen L., Kaufman, Alan S.

Základy psaní zpráv z vyšetření.

Otrokovice: Propsyco. 2015. 311 stran.

Z anglického originálu (*Essentials of Assessment Report Writing*, New Jersey: Wiley, 2004) přeložil kolektiv psychologů z Národního ústavu duševního zdraví a studentů psychologie z University of New York in Prague a z Pedagogické fakulty UK¹.

Poprvé jsem psala podrobnou závěrečnou zprávu z vyšetření na začátku 80. let minulého století na školícím místě v dětské klinické psychologii, které pořádal tehdejší Kabinet psychologie Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů. Mým školitelem byl pan profesor (tehdy ještě docent) Zdeněk Matějček, na vedení účastníků školícího místa se dále podíleli Pavel Říčan, Karel Balcar a vedoucí Kabinetu Josef Langmeier. Kdyby u nás mohla být už tenkrát vydána podobná příručka, jako je recenzovaná publikace, určitě by měli tito skvělí odborníci s naším tréninkem v psaní zpráv mnohem méně práce. Tím ale nechci říct, že se jedná o knihu určenou pouze pro začínající psychology, naopak souhlasím se slovy autorů, kteří uvádějí, že „Knihu využijí i profesionálové v oboru, kteří se rozhodnou zlepšit svou schopnost přípravy a psaní závěrečných zpráv“.

Publikace má celkem 10 kapitol: 1. kapitola *Úvod a přehled* se zabývá účelem psaní závěrečné zprávy a popisem jejích hlavních částí. 2. kapitola *Technické aspekty psaní závěrečné zprávy z vyšetření* je věnovaná zejména logice uspořádání zprávy, návaznosti jejích jednotlivých částí, jasnosti, přesnosti a srozumitelnosti tvrzení uvedených ve zprávě, skladbě vět, gramatice a dalším technickým aspektům. Další kapitoly se podrobně zabývají tvorbou jednotlivých částí zprávy: 3. *Žádost o psychologické vyšetření a anamnestické údaje*; 4. *Pozorování chování*; 5. *Výsledky testů a interpretace*; 6. *Diagnostické dojmy a závěrečné shrnutí*; 7. *Diagnostika osobnosti* (zaměřená na specifika psaní záznamu při testování) a 8. *Doporučení*. Obsahem kapitoly 9. *Závěrečné zprávy a jejich specifika* jsou otázky související s prezentováním zpětné vazby vyšetřovaným či žadatelům o vyšetření, s používáním počítačem generovaných zpráv z vyšetření a s dodržováním etických standardů. Na konci každé z těchto devíti kapitol jsou zařazeny soubory otázek k probíranému tématu, které mají formu dovednostních testů. Poslední, 10. kapitola *Ilustrativní případové zprávy* obsahuje pět různých příkladů podrobných závěrečných zpráv z vyšetření. Jako příloha knihy jsou zařazeny základní informace o testech citovaných v jejím textu. Závěr tvoří seznam literatury, poznámky k bibliografii (stručné a kvalitní anotace šesti dalších knih amerických autorů zabývajících se otázkami psaní zejména psychologických zpráv), medailonky překladatelů a rejstřík.

Kniha je systematickým návodem na přípravu a psaní závěrečné zprávy od počátku do konce. Vedle principů, pravidel a postupů popsaných v textu a ilustrovaných četnými příklady obsahuje řadu názorných pomůcek: graficky zvýrazněné stručné přehledy, které popsané principy shrnují do hlavních bodů, doplňují možným řešením konkrétních problémů a/nebo různými praktickými ukázkami; upozornění na úskalí a doporučení, jak si s těmito úskalími při tvorbě zprávy poradit; obrázky originálních i převzatých dotazníků a záznamových archů (např. pro shromažďování anamnestických údajů či údajů získaných pozorováním v průběhu vyšetření i mimo něj); tabulky zaměřené např. na psychometrické shrnutí, způsob uspořádání získaných dat usnadňující jejich interpretaci, formulaci závěru zprávy aj.

¹ Vydání českého překladu bylo podpořeno v rámci projektu „Národní ústav duševního zdraví (NUDZ)“ financovaného z Evropského fondu regionálního rozvoje.

Přístup autorů knihy je mi blízký především důrazem na:

- provázání jednotlivých částí závěrečné zprávy: tyto části jsou sice představovány odděleně ve zvláštních kapitolách, v každé kapitole jsou ale předkládána vodítka pro propojování popisované části s ostatními tak, aby zpráva ve svém výsledku tvořila soudržný a proporcionálně vyvážený celek;
- zaměření zprávy na člověka a jeho obtíže, jehož základem je interpretace založená na integraci všech získaných dat (anamnestických údajů, pozorovaného chování a dosažených testových výsledků, které jsou ale nahlíženy více skrze vyšetřovanou osobu, než z pohledu testových skóre).

Mají být jednotlivé části každé závěrečné zprávy shodné bez ohledu na účel a zaměření psychologického vyšetření a na adresáta zprávy? Ve shodě s knihou jsem přesvědčená, že závěrečná zpráva z vyšetření by měla vždy obsahovat nadpis nebo hlavičku, osobní údaje pacienta/klienta, účel vyšetření, anamnestické údaje vztahující se k tomuto účelu, pozorované chování, popis a interpretaci testových výsledků, závěr a diagnostickou úvahu a doporučení, a že jednotlivé části zprávy rozhodně není třeba nijak přísně oddělovat. Opakovaně jsem byla přítomna diskusím o tom, zda má být součástí zprávy i výčet použitých testových metod (jejich plné názvy). Autoři pokládají za standardní součást zprávy nejen výčet, ale i výsledky použitých testů a vysvětlení, co se těmito testy zjišťuje a proč byly v daném případě zvoleny. Navíc doporučují zařazovat na konec, nebo jako přílohu zprávy veškeré testové skóre a výsledky všech subtestů. To u nás sice není zvykem, nicméně pro odborníka, který použité testy zná, musí být doplnění zprávy těmito přesnými údaji rozhodně přínosné.

Oceňuji věcnost, názornost a praktičnost celé knihy. Kapitoly věnované jednotlivým částem zprávy včetně způsobů, jak dosáhnout jejich integrace, a kapitola o technických aspektech psaní zpráv poskytují čtenáři rychle, přímo a srozumitelně jedinečný základ praktických dovedností pro tvorbu kvalitních zpráv. Moje participace na práci Etické komise ČMPS ukazuje, jak citlivou otázkou může být, nevěnujeme-li dostatek pozornosti objasnění výsledků vyšetření vyšetřovanému a žadateli o vyšetření. Vodítka pro přípravu a realizaci setkání nad závěrečnou zprávou (poskytování zpětné vazby) tvoří první část kapitoly 9. *Závěrečné zprávy a jejich specifika*; ve druhé části této kapitoly věnované přednostem a (nejen) etickým úskalím využívání různých druhů počítačem generovaných zpráv, mě oslovil především závěrečný důraz na zodpovědnost psychologa při rozhodování a s touto zodpovědností související nezastupitelnou roli jeho úsudku a náhledu na vyšetřovaného; za velmi důležitou považuji i třetí část této kapitoly, která cituje a shrnuje etické normy týkající se hodnocení, testování a ochrany soukromí klienta/pacienta. *Ilustrativní případové zprávy*, které tvoří poslední kapitolu knihy, uceleně doplňují řady ukázek a příkladů předkládaných v předchozích kapitolách; nepochybuji o tom, že čtenáři z řad odborníků z nich budou čerpat inspiraci.

V neposlední řadě si zaslouží velké ocenění kolektiv překladatelů ve složení: M. Bartáková, L. Bláhová, K. Bošková, Z. Kratochvílová, J. Lukeš, M. Preiss, T. Příhodová, Š. Strakatý a J. Strážnický.

PhDr. Ivana Slavíková
školní psycholožka ZŠ Novoborská, Praha
e-mail: islavikova@centrum.cz